

Politiikka 40:4, s. 327–335, 1998

Paloheimo, Heikki & Wiberg, Matti (1997): *Politiikan perusteet*. WSOY, Porvoo. 423 s.

Heikki Paloheimon ja Matti Wibergin *Politiikan perusteet* on hankala teos arvioitavaksi. Siinä on niin valtavasti asioita, joihin voisi puuttua, että yksi *Politiikan* arvostelija jo turhautui tyystin ja minä otin tämän epäkiittollisen tehtävän vastaan.

Puutun nyt vain muutamaan seikkaan ja koetan perustella, miksi Jyväskylän valtio-oppi hylkäsi Jan-Magnus Janssonin *Politiikan teorian* ja otti pääsykoekirjaksi turkulaisen voimakaksikon teoksen. Viime kesänä minulla oli ilo ja kunnia valita Jyväskylän yliopiston valtio-oppiin opiskelijoita tämän kirjan avulla, joten arvioin myös kokemusteni perusteella kirjan käyttöarvoa pääsykokeissa.

Lingvistisen käänteän jälkeisinä aikoina jo pelkkä kirjan nimi, *Politiikan perusteet*, on rohkea valinta. En ole ihan varma, osoittaako nimen valinta suurta ironian ja parodian tajua, kun kaikki vetoaminen perustoihin, alkuperään, olemukseen, totuuteen yms. on korvautunut katkoksen, kerroksien yms. retoriikalla. Turun Don Quijoteilla on otsaa väittää, että politiikalla on perusteet, vaikka vain vilkaisemalla Turun, Tampereen, Helsingin ja Jyväskylän valtio-oppien tutkintovaatimuksia perusteet näyttävät hävinneen ainakin tieteenalalta ja politiikka on käsitteenä hajonnut kirjavaksi tulkintojen ja näkökulmien tilkkutäkin ja spektrin yhdistelmäksi.

Perusoppikirjan kirjoittaminen on tällaisessa tilanteessa tietysti vaativa, jopa mahdoton tehtävä. ”Ei sitä tiedä ennen kuin on yritetty. Se on vähän niin kuin haaste. Ja mies ottaa aina haasteen vastaan, vai mitä? Minä ainakin. Jospa se hyvinkin olisi mahdollista”, tuumaa Paavo Haavikon kuningas Harald Pitkäikäinen, kun on kyse kahden ylimyksen hirttämisestä. Samassa hengessä tuntuvat herrat Aurajoen rantamalla liikkuvan. Haavikon kuunnelmassa hirteen joutuvat Haraldin paikkaa tavoitelleet ylimykset, mutta päätyvätkö nyt roikkumaan Janssonin manttelinperintöä vaativat Paloheimo ja Wiberg? Itse ripustaisin herrat kuvaannollisesti vain jaloistaan, en kaulasta.

Mutta miten itse kirjoittaisitte perusoppikirjan valtio-oppiin? Minä kirjoittaisin muutamasta keskeisestä käsitteestä, politiikasta ja vallasta ja esittäisin tulkintoja eräistä klassikoista. *Politiikan perusteet* tosiaan esittelee vallan ja politiikan käsitteitä ja väläyttää muutaman upean oivalluksen, joista Michelsin ns. oligarkian rautaisen lain irrottaminen omaksi kokonaisuudekseen on parhaiten onnistunut. Pidän valtiota käsittelevää lukua parhaana, koska siihen oli saatu historiallista otetta, jota olisi kaivannut muidenkin lukujen rivien väliin.

Lukuisat yksityiskohdat alkoivat tympäistä, mitä enemmän kirjan kanssa joutui tekemisiin. Esimerkiksi vanha vitsi lehmän kohtalosta erilaisissa poliittisissa järjestelmissä viihdyttää kerran, mutta ei naurata surrealismia lukuunottamatta enää toisella lukukerralla. Lehmän kohtalo surrealismissa kuvaa myös hyvin koko kirjan sisältöä: ”Omistat kaksi kirahvia. Hallitus pakottaa sinut ottamaan harmonikkatunteja.” Kirjoittajat tuntuvat näkevän maailmanärkevänä ja hallinnoitavana, mutta jo tämänkin teoksen monista näkökulmista Lintukodon ja Turmiolan lisäksi se näyttäytyy myös Absurdianmäkenä.

Pääsykoekirjana ja muutenkin *Politiikan perusteilla* on muutama ansio verrattuna Janssonin puhkiluetuun *Politiikan teoriaan*. Kun pohdimme Jyväskylässä pääsykoekirjan vaihtoa, niin emme riemuinneet Paloheimon ja Wibergin kirjasta. Janssonin ote tuntuu vieläkin substantiaalisesti huomattavasti sivistyneemmältä kuin taisteluparimme rento

meininki. Aika on kuitenkin ajanut Janssonin esimerkkien ohi ja juuri esimerkit Turmiolasta ja Lintukodosta ovat varmasti hauskeempaa luettavaa abiturienteille kuin Erkki Berndtsonin *Politiikka tieteenä* -kirjan kuivakkaat kertomukset tai *Politiikan teorian* esimerkit, että tukan väri ei voi olla poliittinen kysymys. Paloheimon ja Wibergin huumorissa on reipasta ikuisen murrosiän riehakkuutta, mutta sitä pilaa kyynistaloudellinen asenne, joka ei kuitenkaan tuo tekstille haavikkomaista syvyyttä. Esimerkiksi Helden kosmopoliittisen demokratian mallia kirjoittajat arvioivat, että ”se on ihanteellisten maailmanparantajien tiivistetty näkemys hyvää tarkoittavista asioista” (s. 394). Pääsykokeisiin osallistuneille ei tuottanut vaikeuksia keksiä kirjan itsensä perusteella vasta-argumentteja Paloheimon ja Wibergin näkemykselle.

Joka tapauksessa syksyllä 1998 Jyväskylään valtio-oppia lukemaan päässeet nyökyttelivät hyväksyvästi, kun kysyin heiltä laitoskahvilla mielipidettä kirjasta. Tästä hyvästä herrat voivat kiinnittää sulan hattuunsa. Kirja sisältää myös sen verran ajatuksia, että niistä voi suhteellisen helposti muodostaa monikerroksisia kysymyksiä, joiden perusteella lukeneiston voi erotella pelkistä pääsykokeisiin osallistujista. Esimerkiksi Janssonin ”laajan ja suppean” politiikan määritelmään verrattuna *Politiikan perusteet* tarjoaa runsaasti ajatuksenpäitä, joista lukija voi kehitellä omia politiikan tulkintojaan. Kirjan yleissävyyksi kuitenkin muodostuu jonkinlainen intressipolitiikan apologia, jonka varjoon jäävät monet kiinnostavammat ajatuskuviot.

Muutamasta hyvästä puolestaan huolimatta *Politiikan perusteet* merkitsee aloittelevalle akateemiselle opiskelijalle huomattavaa poisoppimisen haastetta. Kirjan sanasto on syytä muistaa, mutta teoksen ajatussisältö pitää unohtaa, jos aikoo yliopistossa kehittää älyllistä kapasiteettiaan. Tämä lienee *textbookien* ikuinen kohtalo. Suosittelen tämän kirjan käyttöä pääsykokeissa sen toivottavasti lyhyen ajan verran kunnes kirjoitetaan parempi.

JOUNI VAUHKONEN